

Галина Сапун

Відповіді до посібника

УКРАЇНСЬКА МОВА

(українська мова та літературне читання)

Поетапна підготовка до ДПА

Перевірні роботи

4 клас

*За підручниками М. Більшакової та ін.
«Українська мова» для 1–4 класів*

TM

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2022

Сапун Г.

К66   Відповіді до посібника «Українська мова (мова і читання) : поетапна підготовка до ДПА. Перевірні роботи. 4 клас» / Сапун Г. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2022. — 20 с.

Видання містить відповіді до посібника «Українська мова (українська мова і літературне читання) : поетапна підготовка до ДПА. Перевірні роботи. 4 клас» видавництва «Підручники і посібники».

Для вчителів початкових класів, учнів.

УДК 373.3

- Діти уважно читають текст.
- Діти списують виділену частину тексту.

Тепер там, де колись вирувало життя пересопницького князівства, на берегах тихої річечки Стубли і вздовж висохлих озерочок, розкинулось село. Де-не-де вгадуються залишки земляних валів, кам'яних мурів від укріплень, будов і фортець. Трапляються черепки стародавнього посуду, іржаві деталі зброї... Жили люди у цьому тихому селі і не знали давньої слави своєї рідної землі.

- А «Пересопницьке Євангеліє» — наша Першокнига.
- В Пам'ять віків повертається до нас!
-

Зображення

- ▶ написання слів з м'якими подовженими приголосними звуками
- ▶ написання слів з ненаголошеними [є], [и] в коренях
- ▶ написання слів з префіксами з-, с-

6.

Іменники	Прикметники	Дієслова
читач, місто	обласний, червоний	прочитати, поставте

- Як були оздоблені аркуші книги?
- Вислів «мати під рукою» означає *тримати щось поблизу, поряд*.
- Мене зацікавила розповідь про «Пересопницьке Євангеліє». Під час читання я уявляв / уявляла, якою виснажливою була праця переписувача книги. А ще я дізнався / дізналася, де зараз зберігається Першокнига. Мені хочеться побачити цю книгу, відчути її мудрість.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

А нас уже запрошують до іншої хати:

— Заходьте до світлиці, сідайте, — посміхається нам бабуся-доглядачка.

Ми влаштуємося на лавах і одразу ж ніби летимо в чарівну казку. З'являються перед нами навдивовижу гарні рушники. Чого лишень на них не вишито — і коні, і півні, і надзвичайної краси квіти...

3. В Київський музей народної архітектури й побуту.
4. Б У музеї під відкритим небом багато несподіваного і незвичайного.
- 5.

Дивовижний $\rightarrow$

- ◀ написання слів з м'якими подовженими приголосними звуками
- ◀ написання слів з ненаголошеними [е], [и] в коренях
- ◀ написання слів з ненаголошеними [е], [и], які не перевіряються наголосом

6.

Іменники	Прикметники	Дієслова
музеї, картини	старовинні, найцікавіший	побачити, почалася

7. На чому писали колись учні?
8. Вислів «**вигрівують боки**» означає *нічого не роблять, гріються на сонечку*.
9. Живопис — моє захоплення, тому я люблю бувати в художньому музеї. У ньому часто проходять виставки місцевих художників, на яких можна поспілкуватися з митцями. Після таких виставок у мене завжди піднесений настрій.

1. Діти уважно читають текст.

2. Діти списують виділену частину тексту.

За розпорядженням головного вітродмуха із чотирьох протилежних боків світу дмуть велетенські чоловіки, його рідні брати. З давніх часів, коли люди уявляли світ чотирикутним, і виникло прислів'я: «Йди собі на чотири вітри!».

Сівер — бог холодних північних вітрів. Йому підкоряється сама богиня Хмара. Сівер розносить хмари, заморожує воду, ламає дерева і насилає на землю град, сніг, холод, зиму.

3. З тексту я дізнався / дізналася про Стрибога — володаря вітрів.

4. Вітрило, Літник, Сівер, Стрибог, Стрига.

5. Могутній Сівер пробирається у глибини земних печер, турбує там темних духів, змушує тремтіти землю.

6. Де живе володар вітрів? Як можна викликати вітер?

7. Б Вітройко приносить теплий життєдайний дощик, дарує творчим людям крила натхнення.

8.

<i>Апостроф</i>	<i>Ненаголошені [e], [u] в коренях слів</i>	<i>М'який подовжений приголосний</i>
кам'яний, пом'якшує	тихенько, вечеря	віщування, багаття

9. Зовсім недавно я дізнався / дізналася про міфи. У цих оповідях можна прочитати про виникнення Всесвіту і людей, про чудеса світу та подвиги богів. У бібліотеці мені порадили прочитати історії про виникнення землі, неба, води... Тепер я розумію, що міфи цікаві, пізнавальні та повчальні.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Вода буває жива й мертва, цілюща й безсила — додає сил або, навпаки, відбирає їх. Живі прісні води — то дихання богині Дани, яке надає всьому життя. Далеко-далеко, в тридев'ятому царстві, є джерело з мертвою водою. Його стереже велетенський Дракон.

Жива вода особливо цілюща. Вона з'являється в образі теплого весняного дощу, який пробуджує землю після довгої, холодної зими.

3. З тексту я дізнався / дізналася про Дану — богиню води й річок.
4. Двіна, Дніпро, Дністер, Дон, Дунай.
5. Є на світі молодильна вода, яка повертає молодість, надає героям надлюдської сили.
6. Що означає слово «Дана»? Чому воду вважають символом здоров'я?
7. А За віруваннями предків, ворони, соколи, орли та голуби приносять живу воду.

8.

<i>Апостроф</i>	<i>Ненаголошені [e], [u] в коренях слів</i>	<i>М'який подовжений приголосний</i>
полум'я, обов'язок	блискучий, шепоче	вірування, створіння

9. Віддавна люди прагнули зрозуміти, як виникли явища природи, хто створив рослини, тварин, людей. У міфах давні люди відображали свої уявлення про навколишній світ. Такі розповіді передавалися від покоління до покоління та дійшли до наших часів.

- Діти уважно читають текст.
- Діти списують виділену частину тексту.

Що ж воно за страхіття впало на стовбур? Тихесенько визирнула миша, роздивилася. Аж то дятел прилетів жуків шукати. Це птах не страшний. У дятла дзьоб міцний і лапи, мов гачки. Чіпляється дятел за кору дерева і пересувається, куди захоче, — вгору, вниз, в один бік, у другий бік. Лазить дятел весело по деревах і — стук-тук дзьобом, тук-стук...

- Я прочитав / прочитала оповідання Олександра Копиленка «Переполох».
- Тихо навколо в лісі, тільки поскрипує веселий морозець у стовбурах сосен, ялинок та дубів.
- Звірятка одяглися в тепле хутро, пташки — в густий пух і шукають собі їжу.

Тепле — холодне. Густий — рідкий.

6.

сховатися	↗ ↘	копирсати
колупати	↖ ↙	спостерігати
стежити	↗ ↘	затаїтися

- Хто весело лазить по деревах?
- Миша собі нірку вирила, наносила тоненьких травинок і сухого моху — зробила тепле кубельце.
- Я б назвав / назвала цей текст «Ліс узимку». Адже в ньому розповідається про те, як лижники спостерігали за життям лісових мешканців. Сліди на снігу допомогли зрозуміти, як поведуться птахи, звірята. Своїми розмовами хлопці нарobili переполоху.

1. Діти уважно читають текст.

2. Діти списують виділену частину тексту.

Мама вимкнула світло й вийшла. Оля міцно стулила повіки. У цю мить до неї долинув ледь чутний стукіт. Дівчинка здригнулася й розплющила очі. Стукіт долинав від вікна. Оля скочила з ліжка, підбігла до вікна. З подвір'я на неї дивилися двоє чорних очей-вуглинок, ніс-морквина нетерпляче посмикувався, а рот-гіллячка ворухився.

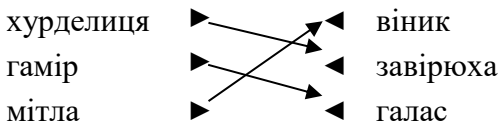
3. Я прочитав / прочитала оповідання Лесі Ворониної «Знайомий сніговик».

4. За вікном повільно вальсували сніжинки, перешіптувалися між собою про різдвяні дива.

5. Веселий сніговик підвів дівчинку до великих саней.

Веселий — сумний. Великих — малих.

6.

7. Як діти спускалися з гори?

8. Дівчинка летіла з гори з такою швидкістю, що забивало дух.

9. Я б назвав / назвала цей текст «Дива різдвяної ночі». Адже описані події відбувалися саме в різдвяну ніч. Сніговичок допоміг хворій дівчинці побувати на чарівній горі у своїх родичів. На ранок дівчинка одужала.

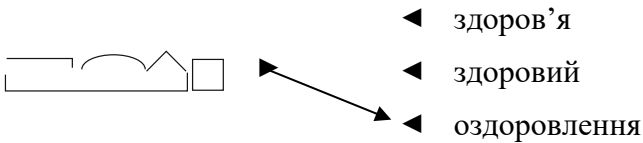

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Уже він і хвостом махав, і лапами то одною, то другою по землі шльопав, і всіма одразу лапами дригав, і зубами клацав. Нічого не допомогло. Хоч чимало й подушив комарів, а їх ніяк не зменшилось, як з мішка сипались на лева. Уже він і підплигував сажнів на п'ять угору, і навкруги куща бігав. А комарі все одно жалять.

3. Б народна казка.

4.

5. Комарик , лев'ячий .

6.

впевненість	↗ ↘	Відчепіться від мене!
роздратування	↖ ↙	Я нікого не боюся!
задоволення	↖ ↙	Не думай, що тебе ніхто не здолає!

7. Ні за що має; тобі носа втремо; до нових віників; зубами клацав; сипались, як з мішка; піднялися стовпом.

8. Комарі зуміли провчити лева, тому що взялися за нього дружно.

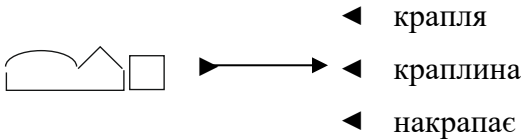
9. Лев — величний, могутній хижак. Його голову прикрашає густа грива. Шерсть коричнева. Сильні лапи допомагають хижаків наздоганяти здобич. Лева називають царем звірів.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Приходять до криниці. От лев нахилився над водою, став придивлятися, хто там є. А вода як дзеркало — так і видно того, хто нахилився. Лев думав, що то і є отой страшний звір, про якого розказував заєць, бо зроду себе не бачив і не знав, який він є. Як зареве тоді лев над криницею, аж у зайця у вухах залящало.

3. **х** В народна казка.

4.

5. Царство, страшний.

6.

впевненість	↗ ↘	А що тобі найстрашнішим здається?
здивування	↖ ↙	До нас у степ такий страшний звір зайшов...
переляк	↗ ↘	Я тобі піймаю лева!

7. А що тобі, чоловіче, найстрашнішим здається? А що тобі, зайчику-побігайчику, треба?
8. Заєць зумів довести свою силу, тому що був розумним, хитрим.
9. Заєць — полохливе звірятко. Густа коротка шерсть зігріває його в холодну пору. Нашорошені вуха прислухаються до кожного звуку, а маленькі очка спостерігають за всім, що відбувається довкола. Прудкі лапи часто рятують зайця від ворогів.

1. Діти уважно читають текст.

2. Діти списують виділену частину тексту.

— А я, коли голодний, то ладен з’їсти пирога в зріст о-он то-го дерева!

Малий показав лапкою на високу сосну, вершина якої виділилася поміж інших дерев.

«Нічого собі, — здивувався вовк, — з таким апетитом і з десяток вовків можна проковтнути».

— А я, коли голодний, то зможу з’їсти... — вовк зробив маленьку паузу, думаючи, з чим би порівняти свій апетит.

3. Б Сказати легше, ніж зробити.

4.

Персонаж	Риси характеру
Зайчик	хвалькуватий, щирий, товариський
Вовк	уважний, недовірливий, хвалькуватий

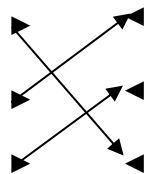
5. Друзі були ласунами, хотіли довести одне одному, що можуть з’їсти дуже багато солодошів.

6.

Іменники	Прикметники	Дієслова
суперечка, друзі	найкращі, солодке	попрощався, з’їсть

7.

родовий
відмінок
орудний
відмінок
місцевий
відмінок

океаном, лапками, вовком

(на) галявині, (на) дереві, (у) пирогах

(з) торбинки, ласунчиків, солодошів

8. То ти погано мене знаєш, *друже!* Знаєш, *друже*, апетиту сьогодні немає!

9. Чимало людей не уявляють свого життя без солодких смаколиків. Але я вважаю, що безконтрольне вживання цукерок, шоколадок, солодких напоїв шкодить організму людини. Солодощі призводять до утворення карієсу, інших захворювань. Тому, на мою думку, завжди треба пам'ятати про шкідливість щоденного вживання солодощів.

- Діти уважно читають текст.
- Діти списують виділену частину тексту.

І, помахуючи хвостом, він велично покрокував до кухні, намагаючись опинитися подалі від надокучливого залізного звіра й поближче до улюблених смачних котлет.

Саме у цей час Пилосос вправно тицяв довгий ніс у найдальші закутки. Пилінки задоволено реготали й перелітали з місця на місце.

- А Боротьба була важкою, але ми перемогли.

4.

<i>Персонаж</i>	<i>Риси характеру</i>
Хлопчик	відповідальний, працьовитий, життєлюбний
Мама	турботлива, уважна, мудра

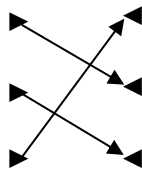
- Кіт не хотів заважати Хлопчиківі прибирати в кімнаті.

6.

<i>Іменники</i>	<i>Прикметники</i>	<i>Дієслова</i>
вікно, кімната	нові, чиста	сахалися, тривожилися

7.

родовий
відмінок
давальный
відмінок
орудный
відмінок

криком, шаром, щіткою

(зі) шкіри, (до) котлет, (без) пилу

синові, героєві, друзям

- Допоможи мені прибирати, *синку*. Ти вже прибрав, *синку*? Спіймалися, *голубоньки*. Ходімо обідати, *герою*.

9. Завжди приємно перебувати в чистому помешканні. Охайно складені речі, протерті меблі, помитий посуд створюють гарний настрій. У неприбраному приміщенні накопичуються бактерії та віруси. Тому, на мою думку, важливо підтримувати чистоту в оселі.

1. Діти уважно читають текст.

2. Діти списують виділену частину тексту.

Відкинула палицею камінець зі стежини і заходилася збирати розсіпані груші.

Тільки їй, старенькій, мабуть, важко було нахилитися за ними. Та, видно, ще й недобачала. Мацала, мацала навколо себе по стежині, по траві, поки не знаходила підрум'янену грушу.

Підійшов до бабусі Сергійко, став показувати, де вони лежать.

3. В художній.

4.

здивування	▶	▶	▶	▶	▶	А ти сам добре подумай!
докір	▶	▶	▶	▶	▶	Не там, ось!..
роздратування	▶	▶	▶	▶	▶	Може, тому, що Леся дівчинка.

5. Чуйна, уважна, щира.

6. План тексту.

1. Незнайома бабуся.
2. Бабуся збирає груші.
3. Допомога дітей.
4. Розмова з мамою.

7.

займенники	▶	▶	▶	▶	▶	гарний, чемний, ввічливий
числівники	▶	▶	▶	▶	▶	мені, (для) неї, вас
прикметники	▶	▶	▶	▶	▶	одна, дві, перший

8.

<i>зрозуміти</i>	▶	▶	▶	▶	▶	правопис апострофа після префіксів
	▶	▶	▶	▶	▶	правопис префіксів <i>з-</i> , <i>с-</i>
	▶	▶	▶	▶	▶	правопис префіксів <i>роз-</i> , <i>без-</i>

9. Я схвалюю вчинок Лесі. Вона допомогла бабусі позбирати груші. Бабуся подякувала дівчинці, пригостила двома грушами.

1. Діти уважно читають текст.

2. Діти списують виділену частину тексту.

Ми не раз спостерігали, як працювiti батьки годували своїх ненажерливих дітей. Ще й не було видно матері, а великі жовті ротики розкривалися їй назустріч. Птахи давали їсти ластів'ятам по черзі: спочатку крайньому, політають, політають і другому принесуть чогось смачного, і так кожному. Жодного разу одне й те ж пташеня не одержало підряд дві порції.

3. Б художній.

4.

радість	↗ ↘	Ластів'ята фіззарядку роблять?
сумнів	↗ ↘	Ластів'ята, ластів'ята, покажіть нам оченята!
здивування	↗ ↘	Може, прилетять птахи, які будували кубельце.

5. Турботливі, уважні, працювiti.

6. План тексту.

1. Гніздо над дверима.

2. Турботливі батьки.

3. Спостереження за пташенятами.

4. Птахи відлетіли.

7.

займенники	↗ ↘	двадцять, четверо, одного
числівники	↗ ↘	день, іскри, море
іменники	↗ ↘	(за) ними, нам, (до) нього

8.

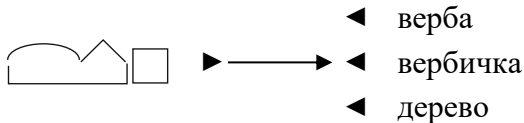
<i>ластв'ята</i>	↗	правопис апострофа після префіксів
	↘	правопис слів з апострофом
	↘	правопис іменників в орудному відмінку

9. Спостереження за птахами — цікаве заняття. Важливо не налякати пернатих, не завдати їм шкоди. Щоб краще розглянути птахів, можна скористатися біноклем. Повадки птахів можна зняти на камеру.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Почуло їх сонце. Відчинило своє блакитне вікно й обсіпало вербу зливою проміння. Тої ж миті розкрилися вербові бруньки й випустили золотаво-зелені сережки. І такі чистенькі, такі ніжні духмяні пахощі полинули садом! Враз постала дівчина, взяла в руку вербову гілочку в цвіту і ну торкати нею все навколо.

3. В про роздуми господаря щодо верби.
4. Побачив господар, що йдуть до нього весняні дні — багаті на пишний цвіт, на духмяний мед, на пташиний щецбет, на ранкову росу.
- 5.

6. В прикметник, іменник, прислівник, дієслово, іменник.
7. Цвісти — цвіли, цвітуть, цвістимуть, будуть цвісти.
8. Упевнений — упевнено.
Чарівний — чарівно.
9. З настанням весни господар побачив красу верби. Йому сподобалися вербові сережки, які нагадували казку. Чоловік зрозумів, що від дерева можна очікувати не лише плодів. Квітуха верба буде окрасою саду.

- Діти уважно читають текст.
- Діти списують виділену частину тексту.

Він з надією подивився мені в очі. Дався перебинтувати крило. Терпів, хоч і постогнував, як заливали йодом рану.

Птах жив на нашому подвір'ї до осінніх холодів. Вже й злітати почав на хату, на повітку.

А коли небеса зацвіли пташиними зграями, він дедалі частіше дивився вгору, мовби когось там виглядав.

- А про дружбу лелеки з людьми.
- Тіло лелеки вкрите білим пір'ям, а кінці крил чорні. Птах має довгий дзьоб. Ноги тонкі та довгі.
-

- В іменник, дієслово, прислівник, займенник.
- Хитати — хитали, хитають, хитатимуть, будуть хитати.
- Довгий — довго.
Голосний — голосно.

9. Коли з лелекою трапилося лихо, хлопчик допоміг йому. Птах не боявся хлопчика. Вони потоваришували. Та восени птах полетів за зграєю лелек.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Цікаво, де живуть жайворонкові пісні? Жайворонкова пісня живе у весняному степу, на зеленому роздоллі. Жайворонки ніколи не розлучаються з нею. Уночі пісня спить разом із пташкою біля сірої грудки землі. Жайворонки оберігає її. Бо пісня — то найдорожче, що в нього є, то душа пташина. До сходу сонця жайворонки підносять свою щирі пісню у блакитне привілля небес.

3. Б оповідання.
4. А пророкує, передбачає.
5. Де живуть жайворонки? Коли жайворонки повертаються на рідну землю?
6. (Що?) пісні (що роблять?) звучать; пісні (чий?) жайворонкові; звучать (над чим?) над землею; землею (якою?) рідною.
7. Птахи на чужині сумують за нашими степами, за привіллям.
8. Озимина, родючий.
9. Птахи — окраса наших лісів, парків, садів. Вони радують нас співом. Коли я чую неповторні трелі, відчуваю блаженство. Пташині пісні надихають мене, додають бажання творити прекрасне.

1. Діти уважно читають текст.
2. Діти списують виділену частину тексту.

Побудував Катрусин тато на своєму дворішці невеликий сарай. А в тому сараї під дахом змостили собі гніздо горобці. Гороб'яче гніздо все літо не порожніє. Тільки одна сім'я збереться вилетіти, як друга вже сидить поблизу, чекає, коли те гніздо звільниться. І часом їм так не терпиться, що аж підганяють одні одних.

3. Б художній.
4. В обдивився, обстежив.
5. Де горобці змостили гніздо? Чому мати-горобчиха хвилювалася за сина?
6. (Хто?) горобець (що зробив?) утік; горобець (який?) чужий; утік (куди?) на яблуню; яблуню (яку?) дальню.
7. Василько зловив kota, відніс додому.

8. Гороб'ятко розбитий

9. Птахи — невід'ємна частина живої природи. Мені завжди цікаво спостерігати за їхніми поведками. Не раз доводилося бачити, як «сваряться» сороки за знайдений горіх, як зграйки омелюхів накидалися на яскраві ягоди горобини... Коли я спостерігаю за пернатими, то завжди відчуваю єднання з природою.

Редакція газети «Підручники і посібники».
46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.
Збут: pip.ternopil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua
www.pp-books.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.
Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.
Тел.: 096-948-09-27; 097-503-53-76
pip.bookpost@gmail.com